

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Ема Константинова

за участниците в конкурса за академичната длъжност „Професор”
по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство”,
научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия” (Анимация),
обявен от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов” в ДВ, бр.109/21.12.2021 г.

Настоящата рецензия разглежда кандидатурите на двама утвърдени професионалисти със забележителни творчески постижения, богат преподавателски опит и значима научна работа – доц. д-р Радостина Нейкова и доц. д-р Господин Неделчев.

И двамата кандидати безусловно покриват изискванията за заемане на академичната длъжност и са представили необходимите доказателства за това. Всеки от тях предлага и внушително количество допълнителни материали, които разкриват мащаба и посоките на творческата и научната им дейност.

Истинско предизвикателство е да бъдат съпоставени уменията, потенциалът и заслугите на две личности с толкова разностранни артистични изяви и индивидуален стил. Независимо че и двамата творят в сферата на анимацията, всеки от тях създава произведения и в много други жанрове и видове – документалния филм, телевизионната програма, плаката, илюстрацията, мултимедията, дизайна. Тази особеност допълнително затруднява сравнителния анализ, въз основа на който да се открои най-подходящият избор за професорската длъжност.

В анализа на представените от кандидатите за участието им в конкурса данни, научни трудове и творчески продукти съм се концентрирала върху следните основни аспекти: образование, академично развитие и професионална реализация – научна, експертна, преподавателска и художественотворческа дейност.

Образование и академично развитие

Доц. д-р Радостина Нейкова завършва две специалности в НАТФИЗ – *Кинознание* през 1998 и *Анимационна режисура* през 2000 година. Силната ѝ мотивация да учи и да се развива в академичната сфера проличава и от факта, че много скоро след това успешно защитава и дисертация на тема „Специфични особености на анимационния образ”, а през 2006 година придобива образователна и научна степен „доктор”. От 2013 тя заема академичната длъжност „доцент” към Института за изследване на изкуствата към БАН.

Доц. д-р Господин Неделчев завършва *Анимационна режисура* в НАТФИЗ през 1993 година. Придобива образователна и научна степен „доктор” двадесет и три години по-късно – през 2016, с дисертация на тема „Дигиталният свят на класическата анимация. Новите превъплъщения на традиционните анимационни технологии”, а от следващата година е доцент по Анимация в НАТФИЗ.

При анализа по този показател прави впечатление, че академичната кариера на доц. д-р Нейкова се развива по-динамично, както и че тя по-дълго е заемала академичната длъжност „доцент”.

Научна дейност

От приложения списък с публикации можем да установим, че доц. д-р Радостина Нейкова е публикувала 3 монографии, 2 студии и 20 статии, участвала е с доклади на 27 международни форума. И ако посочените по-горе данни дават представа само за количеството на научните ѝ разработки, то доказателство за тяхното качество намираме във впечатляващия брой цитирания – в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 32, а в реферирани и индексирани научни издания – 4. Освен това между 2009 и 2015 е ръководител на семинара „Екран, Култура, Комуникация”, през 2015 и 2016 е председател на Атестационна комисия, а от 2016 година насам заема позицията Научен секретар на Института за изследване на изкуствата.

Научноизследователската дейност на доц. д-р Господин Неделчев е намерила израз в 4 доклада, изнесени в рамките на 3 научни форума и един филмов фестивал.

По този признак преимуществото на доц. д-р Нейкова е неоспоримо.

Експертна дейност

И двамата кандидати имат репутацията на утвърдени професионалисти в своята област. Членове са на български и международни съсловни организации. Тяхното експертно мнение е било търсено в различни журита и комисии.

Според представените документи и двамата са били по два пъти членове на Национална художествена комисия към НФЦ, като доц. д-р Радостина Нейкова освен това е била веднъж и председател.

И двамата са участвали в работни групи, натоварени с отговорни задачи: доц. д-р Радостина Нейкова – в групата за разработване на Национална стратегия за развитие на културата 2018-2028, а доц. д-р Господин Неделчев – в групата за промени в ППЗФИ в България 2014-2015.

И двамата кандидати са изпълнявали експертни функции в провеждането и оценката на различни програми и проекти. Радостина Нейкова е била на два пъти ментор на проекти в областта на киното и визуалните изкуства

към НФК, член в една програма и една комисия на фонда. А Господин Неделчев е бил експерт-оценител в 2 комисии по „Програма Култура” на Столична община. И двамата са били членове на селекционни комисии за СФАФ Варна, Господин Неделчев и за МФАФ Златен Кукер, а Радостина Нейкова за Monstra IAFF, Португалия и KinoProba IAFF, Русия.

Що се отнася до участието им в журита на международни форуми за анимационно кино Радостина Нейкова има много значително предимство – 12 участия, срещу 1 на Господин Неделчев. Освен това тя е била ръководител на пет международни проекта, обвързани с анимационното кино и е била участник в още 7 международни и национални научни, образователни и художествено-творчески проекта.

Учебна дейност

И двамата кандидати имат внушителен преподавателски опит.

Господин Неделчев започва изявиите си на това поприще през 1992, когато в продължение на година е асистент-преподавател по анимация на проф. Тодор Динов (по програма TEMPUS) в Тракийския университет, в Александрополис, Гърция. След седем годишно прекъсване се завръща към преподаването и между 2000 и 2004 е хоноруван асистент на проф. Димитър Томов и проф. Доньо Донев в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов”. От 2004 до днес работи по трудов договор с Академията, като заема позициите асистент-преподавател по анимация, главен асистент, доктор и доцент. От 2018 година до днес ръководи бакалавърската програма по специалност „Анимация”, а от 2021 – и магистърската програма „Анимационна режисура”. През 2017 година разработва Учебна програма за едногодишна „Школа по Анимация” към НАТФИЗ, както и учебни планове за специалност „Анимация” по дисциплините „Анимационен декор”, „Анимационен типаж”, „Технология на анимационния филм” и „Живопис”, а през 2019 година преработва първите три според изискванията на възприетата от НАТФИЗ модулна система. Понастоящем Господин Неделчев има 360 часа аудиторна заетост и преподава на студенти в 1 и 2 курс от факултет „Екранни изкуства”. Сред академичните му ангажименти е и участието в комисии по прием на студенти и в Държавни комисии по дипломирането на студенти от специалност „Анимация”, на които след 2018 става председател.

Преподавателската работа на Радостина Нейкова започва през 2003 като гост-преподавател във Варненски свободен университет (база София), където в продължение на 4 години преподава „Режисура в анимационното кино”, „Анимационна драматургия” и „История и теория на анимационното кино”. През 2007 се присъединява към екипа на специалност „Анимация” в НАТФИЗ, където води лекционни курсове по „Анимационни техники” (до 2011), „Технология на анимационен филм”

(2009 – 2011), „Рисуване“ (2008 – 2009), „Живопис“ (2008 – 2009), „Драматургия на анимационен филм“ (Упражнения 2013 – 2017; лекции 2018 – 2019), „История на българското анимационно кино“ (2020 – 2022); чете лекции и пред студенти от други специалности и програми – „Анализ на анимационен филм – за специалност ЕИЖ (2017 – 2019) и „Драматургия на хибридни екранни форми“ – за Магистърска програма Екранна драматургия (2021 – 2022).

Освен преподавател в НАТФИЗ, доц. д-р Радостина Нейкова е била и гост-лектор в чужбина – в UNICAMP, Бразилия и VSMU, Словакия; ръководила е 42 уъркшопа в България и в чужбина по различни анимационни техники; провела е общо 21 майсторски класа и публични лекции в България и в чужбина. Към тази респектираща по обема си преподавателска работа се добавя и ангажиментът на Радостина Нейкова като научен ръководител на двама докторанти (все още незащитили дисертации).

Бих обобщила впечатленията си от представянето на кандидатите по този показател така: доц. д-р Господин Неделчев работи с постоянство и усърдие за развитието на специалност „Анимация“ в НАТФИЗ, докато доц. д-р Радостина Нейкова развива интензивна международна дейност и очевидно функционира много успешно и извън академичната среда.

Художествено-творческа дейност

Двамата кандидати са много продуктивни творци, с широки артистични интереси и разностранни изяви. Освен в полето на аудиовизията Господин Неделчев проявява таланта си и в изкуството на плаката, а Радостина Нейкова – в детската илюстрация. Тя излага творбите си в сферата на илюстрацията и анимацията в повече от 15 общи и самостоятелни изложби.

За настоящия конкурс доц. д-р Господин Неделчев представя трудно обозримо поради мащаба си портфолио с 51 филма, създадени от 1986 година до днес. Според приложения списък с доказателства той е бил аниматор на 21 и режисьор на 12 анимационни филма, режисьор на 26 документални филма, продуцент на 23 анимационни и документални филма, режисьор на близо 150 часа телевизионна продукция в ефира на БНТ, tvART, bTV и 7 ДНИ (рубрики, детски предавания, състезания), режисьор и сценарист на над 30 музикални и рекламни клипа.

Посочвам подробно броя на създадените от него аудиовизуални произведения, за да очертая многостранността и обема на творческите му изяви. Като се има предвид, че Господин Неделчев поставя акцента на своята кандидатура тъкмо върху артистичната продукция (по показател „Г” на наукометричната му карта всички точки са само в раздел „реализиран кратък авторски продукт в областта на изкуствата”), е разбираемо защо е предложил на вниманието на журито толкова внушителна филмография.

Доц. д-р Радостина Нейкова представя филмография от 8 произведения, създадени между 1993 (когато все още е била студент) и 2020 година. В този период тя работи сумарно около 10 години в различни компании и организации („Бон Марин”, Телевизия „7 дни”, „Гамма дизайн“ и Издателство „Просвета”), за които също изпълнява творчески задачи в качеството си на режисьор, художник-аниматор, дизайнер, художник-постановчик на мултимедийни произведения.

По брой на създадените филми Господин Неделчев категорично има първенство (все пак, освен по-голямата му продуктивност, не бива да пропускаме и факта, че той има 7 години аванс в творческия си път).

Но освен броя на филмите, реализирани от двамата кандидати, интерес представлява и признанието, което тези филми са получили.

Още първите филми във филмографията на Радостина Нейкова (от студентските ѝ години) са селектирани за фестивали и получават награди, а режисьорският ѝ дебют – „Пътуване” (2011) получава награда на Българската филмова академия (2012) за *режисьорски дебют в анимационното кино*, почетен диплом на 19 издание на фестивала „Златният ритон”, големите награди на 4 международни фестивала за анимация и е селектиран за над 30 национални и международни фестивала. Следващият ѝ филм – „Как Сърдел направи ремонт” печели две награди на Българската филмова академия, още 4 награди от международни фестивали и е селектиран за над 40 фестивала. Възходящата тенденция по отношение на награди и селекции се манифестира все по-ярко със следващите ѝ два филма – „Грозна приказка” (2018) получава 9 награди на международни и национални фестивала и е селектиран за над 50, а последният – „Мармалад” (2020) е носител на 13 награди и е селектиран за над 80 фестивала. От осемте филма, които Радостина Нейкова е посочила във филмографията си, само за един (от студентските ѝ години) няма данни за награди и селекции на фестивали.

Рекапитулацията по този показател за произведенията на Господин Неделчев (според представените пред журито документи) е 46 селекции и 14 награди на международни, национални и регионални фестивали.

Наясно съм с условностите в подобно сравнение (естествено не всяко качествено произведение задължително получава фестивално признание, а освен това селекциите и наградите за различните фестивали нямат еднаква тежест). Но въпреки това не мога да не отбележа, че произведенията от филмографията на Радостина Нейкова, макар и по-малко на брой, са завоювали повече призове на международни и национални фестивали.

За участието в конкурса Господин Неделчев представя 3 анимационни филма, на два от които е продуцент, режисьор, художник и аниматор – „Любовта, без която не можем” (2022) и „Restart” (2017), а на третия - експерименталния дебютен филм на Нина Русева „Органик” (2021) е продуцент. Представя и три документални филма, като в два от тях – „За

смисъла на астрологията” (2020) и „Приказка за вярата” (2020) сътрудничи на режисьора Стилян Иванов и е автор на анимационните фрагменти, а на третия – „Гражданинът Сис” (2019) е сценарист, режисьор и продуцент. Тъй като конкурсът е за професура по анимация, независимо от достойнствата на документалния филм „Гражданинът Сис” (в който няма анимационни елементи), не бих могла да го разглеждам наравно с останалите материали – приемам го по-скоро като знак за разнопосочния опит и интереси на кандидата. Във филма „Органик” пък, Господин Неделчев е в ролята само на продуцент, поради което разчитам присъствието на това произведение сред представените материали като знак за усилието му да лансира млади таланти, а не като атестат за неговите художествени способности.

Представените два анимационни филма, на които Господин Неделчев е автор, се отличават с индивидуален стил и интересен изобразителен маниер, в който се комбинират различни анимационни изразни средства. И в двата филма прави впечатление елегантната линия на рисунъка и пестеливостта, както по отношение на цвета, така и по отношение на съдържанието на кадъра – художествен „мехлем” за очите на съвременния зрител, привикнал с изобилието на цвят, ефекти и образна наситеност в популярната мейнстрийм анимация.

Що се отнася до останалите произведения, предложени за конкурса – признавам, че съм озадачена от решението пред научното жури да бъдат представени филми на езотерична тематика и очакването, че те са подобаваща подкрепа за една професорска кандидатура. Не бих могла да приема като „документални” филми, които са посветени на спекулативни теории и представят личните вярвания на авторите като обективен факт. Като цяло естетическите качества на тези произведения за мен са под съмнение, което не може да не окаже влияние и върху начина, по който възприемам анимационните фрагменти в тях. Във филма „Приказка за вярата” анимацията не успява да се слее в органично цяло с останалия материал, решен в агресивен колорит, с несигурни като движение на камерата и случайни като композиция кадри. Често анимационните фрагменти са толкова къси, че изглеждат неубедително в тъканта на епизода. В „За смисъла на астрологията” анимационните части имат по-убедително присъствие. Не бих искала да коментирам вкуса и визуалните решения на филма като цяло, тъй като оценката ми няма да бъде ласкателна. Ще концентрирам вниманието си само върху анимацията. Господин Неделчев е намерил начин да вгради в анимационните епизоди традицията и стилите особености на съответната историческа епоха и култура, която те представят. За мен без съмнение анимационните части имат потенциала да внесат качество, оригиналност и визуално богатство в разказа и мога да си представя, че ако самият филм имаше повече достойнства, щяха да звучат много по-силно и смислено.

За настоящия конкурс Радостина Нейкова представя последните си два анимационни филма – „Грозна приказка” (2018) и „Мармалад” (2020). Те са изпълнени в техниката на ръчно бродираната анимация, която открих за себе си тъкмо чрез тези филми. Очевидно Радостина Нейкова целенасочено изследва и овладява нови територии в работата с плат и конец, защото и в предния си филм „Как сърдел направи ремонт” използва тези материали като художествени средства.

И „Грозна приказка”, и „Мармалад” са филми-светове, в които властват особени природни закони и които са населени с причудливи създания като къщата с човешки характер и ранимо сърце и „призрака на предишните караници” (от „Грозна приказка”) или крадливата, но в същото време очарователна и волна птица, която научава момчето да лети (от „Мармалад”).

В „Грозна приказка” художникът играе с измеренията – в плоскостта на бродираните картини изведнъж на места се появява перспектива или пък тази плоскост се разкъсва и обръща наопаки, друг път третото измерение се усеща чрез натрупването на движещите се като живи конци.

„Мармалад” пък ни открива една вълшебна природа, в която растат гигантски цветя, отнася ни в полет сред рошави облаци, над приказни градове и около яркото слънце. От колорита на този филм лъха ведрост и радост от живота, усеща се духът на играта и приключението. Затова не се учудвам, че е станал фаворит на немалко детски фестивали.

Освен филмите, доц. д-р Радостина Нейкова представя като хабилитационен труд монографията „Естетика, технология и комуникация в киното за юношеска аудитория”. Това изследване може да се приеме като своеобразно продължение на предната ѝ монография – „Съвременно детско кино”. Текстът впечатлява със своята комплексност и с богатството на перспективите, през които е разгледана спецификата на възрастта – от историята, през биохимията и анатомията, психологията и психоанализата, до педагогиката и литературата (изброеното съвсем не изчерпва всичко), за да се оформи фундаментът, върху който е поставено същинското изследване, посветено на детско-юношеските филми и на начина, по който тяхната публика ги консумира и възприема.

Заключение

Настоящият конкурс поставя всеки от членовете на научното жури в нелеката позиция да произведе избор между двама безспорно талантиливи артисти и заслужили признание професионалисти. Дълбоко съм респектирана от техните качества и постижения и съм убедена в легитимността на техните кандидатури. Случаят обаче ги поставя в съревнование, което неизбежно ще фаворизира един от тях.

Претегляйки позитивите на кандидатите по всички разгледани критерии, отдавам своите предпочитания за доц. д-р Радостина Нейкова. Изборът ми

е продиктуван от факта, че тя съчетава както артистични качества, така и качества на учен, че има внушителен опит в ръководенето на международни проекти, а освен това възрастта ѝ предполага по-голям времеви хоризонт на активна работа, в качеството ѝ на професор.
Гласувам за доц. д-р Радостина Нейкова.

доц. д-р Ема Константинова